

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-526-6-109>

THE ROLE OF THE BAR IN ENSURING EFFECTIVE JUDICIAL PROTECTION IN DIGITAL ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS

РОЛЬ АДВОКАТУРИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО СУДОВОГО ЗАХИСТУ В ЦИФРОВОМУ АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Markin S. I.

*PhD in Law, Associate Professor,
Attorney-at-Law
ORCID: 0009-0008-0410-1702*

Маркін С. І.

*кандидат юридичних наук, доцент,
адвокат
ORCID: 0009-0008-0410-1702*

Адвокатура в Україні посідає особливе місце в механізмі забезпечення права на судовий захист, поєднуючи ознаки конституційного правозахисного інституту та професійного учасника правосуддя. Її правовий статус визначається не лише функцією надання професійної правничої допомоги, а й роллю одного з ключових елементів системи гарантій реалізації права особи на справедливий судовий розгляд. Конституція України закріплює адвокатуру як самостійний інститут, призначений для забезпечення права кожного на професійну правничу допомогу, а також встановлює принцип адвокатської монополії на представництво інтересів інших осіб у суді, за винятком випадків, прямо передбачених законом. Таким чином, участь адвоката у судовому процесі розглядається не лише як форма надання юридичних послуг, а й як важлива процесуальна гарантія ефективного захисту прав, свобод та законних інтересів особи.

Нормативну основу діяльності адвокатури становить Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», який визначає організаційні засади функціонування адвокатури, гарантії адвокатської діяльності, права та обов'язки адвокатів, а також принципи адвокатського самоврядування. Водночас важливу роль у регулюванні професійної діяльності відіграють Правила адвокатської етики, які встановлюють стандарти професійної поведінки, вимоги до незалежності адвоката, дотримання принципів конфіденційності, добросовісності та пріоритетності інтересів клієнта. Сукупність зазначених нормативних положень формує комплексний механізм

забезпечення належного рівня професійної правничої допомоги та підтримання високих стандартів адвокатської діяльності.

Особливого значення для розвитку сучасної моделі адвокатури набувають правові позиції Конституційного Суду України. Зокрема, у 2025 році Конституційний Суд України окремо наголосив на тому, що незалежність адвокатури є невід'ємною складовою конституційного механізму захисту прав людини, а сама адвокатура має статус недержавного самоврядного інституту. Таке розуміння відповідає європейським стандартам функціонування правничих професій та підкреслює необхідність інституційної автономії адвокатури від органів державної влади [1].

Для адміністративного судочинства зазначені положення мають особливе значення. Специфіка адміністративного процесу полягає у тому, що однією зі сторін спору, як правило, виступає суб'єкт владних повноважень, наділений значними організаційними, фінансовими та інформаційними ресурсами. За таких умов ефективність реалізації права на судовий захист значною мірою залежить від можливості особи отримати кваліфіковану та незалежну правничу допомогу. Саме тому інституційна незалежність адвокатури виступає не лише професійною гарантією діяльності адвоката, а й необхідною умовою забезпечення реальної рівності сторін у публічно-правовому спорі.

Відсутність належного рівня незалежності адвокатури або існування механізмів прямого чи опосередкованого впливу держави на діяльність адвокатів неминуче призводить до послаблення гарантій судового захисту особи у відносинах із публічною владою. У такому випадку сама сутність адміністративного судочинства як інструменту контролю за законністю діяльності суб'єктів владних повноважень втрачає свою ефективність. Відтак незалежна адвокатура є не лише складовою правозахисної інфраструктури демократичної держави, а й одним із ключових інституційних елементів механізму забезпечення верховенства права та ефективного функціонування адміністративної юстиції [2].

Цифрова трансформація судової влади суттєво змінює традиційні уявлення про місце та функції адвокатури у механізмі реалізації права на судовий захист. В умовах поступового переходу адміністративного судочинства до електронного формату діяльність адвоката вже не обмежується виключно представництвом інтересів особи в суді та наданням професійної правничої допомоги у класичному розумінні. Натомість адвокат дедалі більше виконує функцію ключового посередника між особою та цифровою інфраструктурою правосуддя,

забезпечуючи ефективну реалізацію процесуальних прав клієнта в електронному середовищі.

Відповідно до правил функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи адвокати належать до кола суб'єктів, для яких передбачено обов'язкову реєстрацію офіційної електронної адреси та використання електронних сервісів судової влади. Через підсистеми «Електронний кабінет» та «Електронний суд» адвокати здійснюють подання процесуальних документів, отримують судові повідомлення, ознайомлюються з матеріалами справи, беруть участь у процесуальній комунікації із судом та іншими учасниками справи. У результаті адвокатура перетворюється на одну з основних професійних груп користувачів цифрової інфраструктури правосуддя та фактично набуває статусу інституційного провайдера доступу до електронного судочинства.

За таких умов відбувається трансформація змісту професійної компетентності адвоката. Якщо раніше ефективність правничої допомоги переважно визначалася рівнем знань матеріального та процесуального права, то сучасні умови вимагають поєднання юридичної кваліфікації з розвиненими цифровими компетентностями. Зокрема, адвокат повинен володіти навичками роботи з електронними доказами, розуміти особливості їх формування, зберігання та подання до суду, забезпечувати належне використання механізмів електронного вручення процесуальних документів, ефективно застосовувати засоби відеоконференцз'язку під час дистанційного судового розгляду, здійснювати пошук і системний аналіз актуальної судової практики в електронних базах даних, а також гарантувати належний рівень захисту інформації та конфіденційності відомостей, що становлять адвокатську таємницю.

Особливого значення набуває проблема забезпечення інформаційної безпеки адвокатської діяльності. Використання електронних комунікаційних засобів, хмарних сервісів, електронних реєстрів та цифрових платформ обумовлює необхідність дотримання високих стандартів кібербезпеки та захисту персональних даних клієнтів. Відповідно, професійна відповідальність адвоката поширюється не лише на якість правового аналізу чи процесуального представництва, а й на здатність гарантувати безпечне використання цифрових інструментів правосуддя.

У зв'язку з цим питання підвищення професійних стандартів адвокатської діяльності виходить за межі внутрішньокорпоративного регулювання та набуває загальносупільного значення. Рівень цифрової

підготовки адвокатів безпосередньо впливає на ефективність функціонування електронного правосуддя, реалізацію принципу доступності судового захисту та забезпечення рівності учасників процесу. Саме тому модернізація системи професійної підготовки адвокатів, розвиток програм безперервного навчання у сфері цифрових технологій та формування єдиних стандартів цифрової правничої компетентності мають розглядатися як невід’ємна складова сучасної судової реформи [3].

Таким чином, в умовах цифровізації адміністративного судочинства адвокатура поступово трансформується із традиційного процесуального представника в один із ключових інститутів забезпечення цифрового доступу до правосуддя, що зумовлює необхідність переосмислення змісту професійної діяльності адвоката та формування нової моделі правничої професії, яка поєднуватиме високий рівень юридичної експертизи з розвиненими цифровими компетентностями, необхідними для ефективного захисту прав і законних інтересів особи в умовах сучасного електронного судочинства.

Література:

1. Габані І.І. Міжнародна інформація у правозастосуванні: роль цифрових технологій у співпраці адвокатури та правоохоронних органів. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/03/60.pdf>
2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2013. № 27. ст. 282
3. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 5 жовтня 2017 р. № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. С. 5